

งานอนุรักษ์เป็นหน้าที่ของไทยทุกคน

เมื่อพูดถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ คงไม่ผิดนักถ้าจะบอกว่าไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานใด หรือของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์สืบทอด เพราะคนที่คือเฟืองจักรสำคัญในการขับเคลื่อนให้วัฒนธรรมยังคงดำรงอยู่ ผสมกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนเป็นวัฒนธรรมที่มีชีวิต แต่หากวัฒนธรรมใดที่คนในชาติละเลยไม่ใส่ใจ ไม่ให้ความสำคัญ ไม่รู้สึกภาคภูมิใจวัฒนธรรมนั้น ๆ ก็คงจะค่อย ๆ ถูกลืมเลือนหายไปจากสังคม โดยเฉพาะกับการรับรู้ของคนรุ่นใหม่ ในที่สุดก็กลายเป็นวัฒนธรรมที่ตายแล้ว

เชื่อว่าคงไม่มีใครอยากเห็นสภาพแบบนั้นเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นศิลปวัฒนธรรมในด้านใด ๆ ดังนั้นหากมีใครออกมาเอาจริงเอาจังกับการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติจึงถือเป็นเรื่องที่น่าชื่นชม เหมือนโครงการ “ออมของหลาย ลายผ้าอีสาน” ที่จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม คิดจัดทำขึ้น ก็เป็นหนึ่งในกิจกรรมเพื่อสังคมของภาคเอกชนที่ต้องการมีบทบาทร่วมในการอนุรักษ์ผ้าอีสานซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสานที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และสะท้อนให้เห็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ แต่ปัจจุบันการทอผ้าอีสานมีแนวโน้มลดลง มีแต่ผู้สูงอายุที่ยังทอผ้าอยู่ ในขณะที่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่เริ่มห่างเหินจากการทอผ้า ซึ่งส่วนหนึ่งคงเป็นเพราะค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไป

ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของโครงการจึงอยู่ที่การส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าของผ้าอีสาน เกิดสำนึกรัก หวงแหนและเข้ามาร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติแขนงนี้ไว้ด้วยกัน จุฬินา คำสุวรรณ ผอ.ฝ่ายสื่อสารองค์กร จิม ทอมป์สัน บอกว่า โครงการนี้ จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ได้ร่วมกับ 8 มหาวิทยาลัยคัดเลือกนิสิตนักศึกษาลงพื้นที่เรียนรู้การทอผ้าทุกขั้นตอนด้วยตนเองร่วมกับกลุ่มผู้ทอ 11 กลุ่มทั่วภาคอีสาน และผลิตผลงานค้าทอที่เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกับกลุ่มชาวบ้าน โดยออกแบบลวดลายที่เป็นการผสมผสานแนวคิดของคนสองวัย ระหว่างคนรุ่นใหม่และรุ่นเก่าเข้าด้วยกัน กลายเป็นผลงานค้าทอในกาพลักษณ์ใหม่ แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของผ้าอีสานในแต่ละท้องถิ่น

สำหรับมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ธรรมศาสตร์, ม.เกษตรศาสตร์, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ม.เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, ม.ขอนแก่น, ม.อุบลราชธานี และ ม.มหาสารคาม ในขณะที่กลุ่มทอผ้า 11 ท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. ผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มทอผ้าไฮลโบราณสีธรรมชาติบ้านนาดัง อ.เขาวงิ้นวิทร์ จ.สุรินทร์ 2. ผ้าไหมมัดหมี่ลายดูกแก้ว กลุ่มรวมพลังพัฒนา อ.เมือง สุรินทร์ 3. ผ้าขิดไทย กลุ่มสตรีทอผ้าขิดไหมบ้านไพร์ดำ อ.นากลาง หนองบัวลำภู 4. ผ้าฝ้ายลายไข่มดแดง กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติหนองบัวแดง ชัยภูมิ 5. ผ้าฝ้ายย้อมครามศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านวัดธาตุประสิทธิ์ อ.นาหว้า นครพนม 6. ผ้าจันตีนแดง กลุ่มบ้านแวง อ.พุทไธสง บุรีรัมย์ 7. ผ้าไหมมัดหมี่ กลุ่มทอผ้าบ้านแฝก อ.สิดา นครราชสีมา 8. ผ้าไหมลายหางกระรอก กลุ่มแม่บ้านวิสาหกิจชุมชนตีนมะดูสวนหม่อน อ.บัวลาย นครราชสีมา 9. ผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มทอผ้าบ้านหนองหญ้าปล้อง อ.บัญชาศรี ขอนแก่น 10. ผ้าไหมกาบบัว กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านประอาว อ.เมือง อุบลราชธานี และ 11. ผ้าไหมแพรวา กลุ่มทอผ้าบ้านโพนอ.คำม่วง กาฬสินธุ์

กว่าสองเดือนที่ผ่านมากับการฝึงตัวเกาะติดอยู่ในพื้นที่ ในที่สุดวันนี้น้อง ๆ นิสิตนักศึกษาทั้ง 8 สถาบัน ได้สร้างสรรค์ผลงานของตนเองออกมาเป็นผลสำเร็จแล้ว ซึ่งผลงานหนึ่งในนั้นคือ ผ้าไหมมัดหมี่ลายดูกแก้ว ของ น.ส.อทิตยา ชิดอรุณ และ น.ส.พัทยา ลัทธศักดิ์ศิริ จากภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรม ทอผ้ามีความยุ่งยากมากเพียงใด ทำให้รู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทย และจะร่วมอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมประเภทนี้ให้คงอยู่ต่อไป

ในขณะที่อาจารย์จารุพัชร ย้ำว่า หัวใจสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมคือ การทำให้คงอยู่ในวิถีชีวิตของคน ไม่ใช่แค่เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ เหมือนคนญี่ปุ่นที่ยังมีการใส่ชุดกูตาตะในชีวิตประจำวัน แต่ก็มีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ซึ่งเรื่องของผ้าไทยเราก็สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้เช่นกัน แต่หากคนไทยไม่สนใจ ไม่รู้สึกภาคภูมิใจ และร่วมกันสืบทอด ในที่สุดมรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้อาจสูญหายไปได้ ซึ่งการสูญสิ้นทางวัฒนธรรม ก็เปรียบเสมือนกับการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตได้เช่นกัน

“ทุกวันนี้ก็ยังมีเด็กสนใจอยากมาเรียนด้านศิลปะกันเยอะ แต่ปัญหามักจะอยู่ที่พ่อแม่ผู้ปกครองที่ขอบบังคับให้ลูกไปเรียนเป็นหมอ วิศวกร หรือนักบัญชี ซึ่งเป็นการบังคับให้เด็กต้องทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ อาจารย์จึงอยากฝากถึงพ่อแม่ผู้ปกครองด้วยว่า ควรค้นหาพรสวรรค์ของลูกหลานตนเองให้ได้ แล้วก็ส่งเสริมให้เขาได้ไปในเส้นทางที่เขาใฝ่ฝันจึงจะทำได้ดีและประสบความสำเร็จ ดีกว่าไปกดดันให้เขาทำในสิ่งที่ไม่ได้รัก หากเรียนไม่ได้ก็กลายเป็นการสูญเปล่าทางการศึกษา ซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย” อ.จารุพัชร ฝากข้อคิด

และอีกหนึ่งผลงานเป็นผ้าไหมแพรวา ของ น.ส.กมลชนก แสนสุข กับนายทวีศักดิ์ จัตุวัน ที่มี อ.ชนัฐา จุลลัษเรือร และอ.ชวนพจ นวมสวัสดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งกมลชนก และทวีศักดิ์ เล่าว่า ก่อนจะออกแบบลายผ้าต้องเห็นคุณค่าก่อน ซึ่งผ้าไหมแพรวาจะมีลวดลายที่สวยอยู่แล้ว พวกตนจึงต้องคิดหาคำตอบให้ได้ว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ผ้ามีความโดดเด่น จึงออกแบบเป็นลายพญานาคลอดน้ำ และทำให้เส้นใยเรืองแสงได้ในเวลากลางคืน โดยใช้สารเคมีชนิดเดียวกับที่ทำพรายน้ำในนาฬิกาข้อมือมาเคลือบเส้นใย จึงทำให้ผลงานมีความโดดเด่นมากขึ้น

ทางด้านนางประคอง จันทะมาคย์ ในฐานะแม่ครูการทอผ้าไหมแพรวา ก็อดที่จะเล่าถึงความรู้สึกไม่ได้ว่า รู้สึกภูมิใจมากที่เห็นเด็กรุ่นใหม่สนใจการทอผ้า เพราะไม่อยากให้ศูนย์หายไป ซึ่งคนรู้สึกหวงแหนภูมิปัญญาเหล่านี้มาก แต่เห็นใครขยันทำก็ไม่ชอบแล้ว จึงอยากให้เด็กรุ่นใหม่บ่าร่วมกันสืบทอดมรดกของชาติเอาไว้

สำหรับผู้สนใจมาร่วมชื่นชมผลงานของน้อง ๆ เหล่านี้ได้ ซึ่งจะมีการจัดแสดงที่จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ต.ตะขบ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา พร้อมร่วมสัมผัสแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร และความงดงามของธรรมชาติ อาทิ ทุ่งดอกสบอส ลานฟักทอง ทุ่งไม้ดอกหลากสี ฯลฯ ซึ่งจะเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมฟาร์มตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 56 ถึง 12 มกราคม 57 ซื้อบัตรเข้าชมหรือสอบถามเพิ่มเติม โทร. 0-2762-2566, 08-5660-7336, 0-4437-3116 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ www.jimthompsonfarm.com

พลพิบูล เพิ่งแจ่ม